VAKANÜVİS- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi/ International Journal of Historical Researches, Yıl/Vol. 2, Kafkasya Özel Sayısı/ Special Issue on Caucasia ISSN: 2149-9535

Gürcistan Osetlerinde Kimlik: Lagodekhi ve Kaspi Örneği

Keisuke Wakizaka*

Özet

Bu makalede Gürcistan, özellikle Şida Kartli ve Kakheti vilayetlerindeki Osetlerin kimliğinin günümüzdeki durumu, Gürcü toplumuyla ilişkileri ve Kuzey-Güney Osetya ile ilişkileri üzerine odaklanmıştır. Genellikle Gürcistan'daki Osetler Gürcistan'a oldukça yüksek seviyede entegre edilmiştir. Durumu böyleyken Gürcistan'daki Osetler kendisini azınlık olarak açıkça tanımlamakta ve asimilasyona karşı kültürel haklarını genişletme isteği gibi konular vasıtasıyla Gürcüler ile kültürel sınırı oluşturmaya çalışmakta ve Gürcü-Oset arasında belli bir mesafe mevcuttur. Gürcistan'daki Osetler kendi anavatanın Gürcistan olduğunu söylerken Güney-Kuzey Osetya'yı ise "kendi kültürü, milleti ve atalarının vatanı" olarak tanımlamaktadır. Böylece Gürcistan'daki Osetler "diaspora kimliği"ne benzer kimlik yapısına sahiptir. Fakat "anayurt"-"konuk eden ülke" arasında gerginlik olduğundan dolayı onlar Gürcistan içinde kalma meşruiyetini sağlamak için devamlı "Gürcü-Oset birlikteliği"ne atıf yapmakta ve Güney Osetya'nın istiklalinden ziyade Gürcistan-Güney /Kuzey Osetya arasındaki rahat ve kolay geçişi istemektedir. Ayrıca SSCB dönemindeki etnik politikadan dolayı Lagodekhi'deki Osetler arasında bu kimlik daha gelişmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gürcistan, Osetler, Kimlik, diaspora, anayurt-diaspora-konuk eden toplum ilişkileri

The Identity of Ossetians in Georgia: the Example of Lagodekhi and Kaspi

Abstract

This article focuses on the current situation of identity, relations with Georgian society and those with North-South Ossetia of Ossetians in Shida-Kartli and Kakheti. Generally, Ossetians in Georgia are integrated with high degree. In this condition they define themselves as minority. They make

* Doktora Öğrencisi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Bölge Çalışmaları Bölümü; KAFKASSAM Kıdemli Araştırmacısı, kafkaslikeisuke85@gmail.com. (ORCID ID: 0000-0002-0438-5687).

(Makale Gönderim Tarihi: 10.08.2017, Makale Kabul Tarihi: 14.10.2017).

efforts to keep cultural border with Georgians against assimilation through things such as demand of developmet of cultural rights and there is certain distance between Ossetians and Georgians. They evaluate North-South Ossetia as "the motherland of their ancestors, culture and nation". Therefore Ossetians in Georgia have identity like "diaspora identity". But because of the tensions between "motherland"-"host country", they emphasize "the unity of Georgians and Ossetians" for legitimacy of being in Georgia and want easy pass between Georgia and North-South Ossetia rather than the independence of South Ossetia. Beside "diaspora identity" has more developed among Ossetians in Lagodekhi due to ethnic policy of the USSR.

Keywords: Georgia, Ossetians, Identity, Diaspora, Motherland-Diaspora-Host Society Relations

Giriş

SSCB dağıldıktan sonra Gürcistan yeni bir ulus-devlet inşası sürecine girmiştir. Bu süreçte Gürcistan devleti ile ülke içinde yaşayan birçok azınlık grupları ile sorunlar yaşanmıştır. Özellikle Abhazya'daki Abhazlar ve Güney Osetya'daki Osetler ile yaşanan sorunlar en şiddetli kanlı etnik çatışmalara dönüşmüş ve bu çatışmalarda birçok insanlar hayatını kaybetmiş ya da yerlerinden kovulmuştur. 2008 yılında ise Gürcistan-Rusya Savaşı'ndan sonra Rusya resmen Güney Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlığını tanımış ve bu bölgeleri fiilen kendi kontrolü altına almıştır. Bu durumda Güney Osetya'daki Osetlerde Rusya'ya bağlı Kuzey Osetya ile birleşmeye yönelik eğilim kuvvetlenmekte ve onlarla Gürcistan arsındaki mesafe daha da büyümektedir.

Diğer yandan, Osetler Gürcülerden farklı dil konuşmalarına rağmen Osetler ve Gürcüler arasında gelenek, kültür ve tarih konusunda yakın ilişkiler de mevcuttur. Bu yüzden Kuzey-Güney Osetya'nın yanı sıra Gürcistan'ın içinde de ihmal edilmez sayıda Osetler yaşamaktadırlar. Fakat günümüzdeki siyasal gelişmelerden dolayı Osetler üzerindeki araştırmaların çoğu Güney-Kuzey Osetya'dakilere olup ve Gürcistan'dakiler hakkındaki araştırmalar ise yok denebilecek kadar azdır. Bu çalışma Gürcistan'ın Şida Kartli ve Kakheti vilayetlerinde yaşayan Osetlerin Gürcistan'daki siyasal ve toplumsal şartlar altında kendi kimliğini nasıl geliştirdiğini inceleyerek Gürcistan'ın ulus-devlet

inşası, Güney Osetya meselesi ve diaspora çalışmalarına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Birinci bölümde Gürcistan'daki Oset topluluklarının nasıl oluşturulduğuna dair kısa bilgi yer alacaktır. İkinci bölümde SSCB dağıldıktan sonra günümüze kadar Şida Kartli ve Kakheti vilayetleri, özellikle Kaspi ve Lagodekhi ilçelerindeki Osetlerin durumu anlatılacaktır. Üçüncü bölümde Kaspi ve Lagodekhi'deki Osetlerin kimliğinin kültürel boyutu ve Gürcü toplumuyla ilişkileri analiz edilecektir. Dördüncü bölümde onların "anayurdu" olarak geçen Kuzey-Güney Osetya'ya bakışı ile ilgili inceleme yer alacaktır. Sonuç bölümünde ise bu dört bölümü özetlenerek Gürcistan Osetlerinin kimliğinin siyasal kimlikten daha ziyade kültürel kimlik olarak geliştiği, onların kimliğinin tam olarak "diaspora" olarak nitelendirilmese de ona yakın olduğu ve Anayurdu ve Konuk eden ülke arasında gerilimin olduğu durumda kimliğin konuk eden ülkenin bağlamına göre gelişip daha ılımlı olduğu vurgulanacaktır.

Bu konuyla ilgili önemli kaynak olarak, Giorgi Sordia tarafından hazırlanan "Ossetians in Georgia: in the Wake of the 2008 War" başlıklı raporu ve Boris Karoyev'in "Osetını Vostoçnoy Osetii i Rayonov Gruzii [Doğu Osetya ve Gürcistan'ın Bölgelerinde Osetler]" gibi kaynaklardan bahsetmek mümkündür. Ama Gürcistan içinde yaşayan Osetlerle ilgili kaynakların sayısı yok denecek kadar az olduğundan dolayı onların kimlik yapısıyla ilgili araştırmalar için muhakkak mülakat ve etnografik çalışmalar gibi saha çalışmaları gerekmektedir. Bu çalışmalar için Ekim ayından Kasım ayına kadar 1 ay Gürcistan içinde saha çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışma esnasında Lagodekhi'ye bağlı Areşperani köyünde 9 kişi (1 kişi üniversite mezunu ve 8 kişi öğretmen) ve Kaspi'ye bağlı Nigoza köyünde 10 kişiyle yarı-yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır.

Gürcistan'da Oset Topluluklarının Oluşumu

Aslında Osetler ve Gürcüler arasındaki ilişki çok eski zamanlara kadar dayanır ve o dönemde Gürcistan'a yerleşen Osetlerin sayısı nispeten az olsa da, evlilik gibi yollarla Osetlerin Gürcistan'a göçü de sıkça görülmüştür. Meselâ Gürcistan Kralı olan I. Giorgi ve 4. Bagrat Oset krallarının kızlarıyla evliydi ve Kraliçe Tamar'ın annesi de Osetti. Kraliçe Tamar'ın eşi Davit Soslan da Oset idi. Böylece eski dönemden

beri Osetler ve Gürcüler arasındaki evlilik oldukça yaygındı ve böylece Gürcistan'daki Osetlerin sayısı da artıyordu. Tiflis Devlet Üniversitesi Profesörü Naira Beppitı'ya göre, Güney Osetya ve Gürcistan'ın başka bölgelerinde birçok Oset aile Gürcülerle evlidir. Bu durumdan anlaşıldığı gibi, Gürcistan'daki Oset toplulukları Ortaçağ'dan beri devam eden uzun tarihsel süreci izlemiştir.[1]

Osetlerin Gürcistan'a büyük ölçekli göçü 18.-19. yüzyıllarda başlamış ve 20. yüzyıla kadar devam etmiştir.[2] Bu dönemde Gürcistan iç savaş ve dış güçler arasındaki çatışmalardan dolayı çok büyük zarar görmüş ve ülke içindeki köylülerin sayısı önemli derecede azalmıştır. Bu durum karşısında Gürcü feodalleri kendi topraklarını işletmek için iş gücüne ihtiyaç duymaktaydı ve bu sebeple Osetler Kuzey Osetya'dan ve Güney Osetya'nın bazı bölgelerinden Oset nüfusunu Gürcistan'ın başka bölgelerine yerleştirmişlerdir.[3] 18. yüzyılda Mtskheta-Mtianeti Bölgesi'ndeki köylere günümüzde Güney Osetya içinde yer alan Akhalgori ilçesi ve Kuzey Osetya'dan gelen Osetler yerleşmiştir.[4] 19. yüzyılda Güney Osetya dışındaki Şida-Kartli bölgesi, Borçalı Bölgesi'ne bağlı Tetritskaro ilçesi, Samtskhe-Cavahetya Bölgesi'ne bağlı Borcomi ilçesi gibi yerlere Java ve Akhalgori'den büyük ölçekli Oset göçü yaşanmıştır.[5] Kakheti Bölgesi'ndeki Oset toplulukları ise Kazbegi ve Akhalgori'den gelenler tarafından 20. yüzyılın başında oluşturulmuştur. Ayrıca Şida Kartli'ye bağlı Sakadagiano, Çobalauri, Tedotsminda, Akhali Khurvaleti ve Patara Khurvaleti köylerindeki Osetler de bu dönemde Java ve Akhalgori'den gelmiştir.[6]

Kareli ilçesine bağlı Elbakiani köyündeki Oset topluluğu diğer Oset topluluklarına göre çok farklıdır. Elbakiani köyündeki Osetler aslen Raça-Leçkhumi Bölgesi'ne bağlı Tsera köyünden 19. yüzyılın ortasında gelen Gürcülerdir (gerçekten de bu köydekilerin çoğunun soyadı

[1] Bu konuda bk. M. F. Brosset, *Gürcistan Tarihi*, Haz. Erdoğan Merçil, TTK, Ankara 2003; "Multiethnic Georgia: Ossetians", *Youtube,* https://www.youtube.com/watch?v=QG9zXh3FBHY [22. 04. 2011].
[2] Anzor Totadze, *The Ossets in Georgia: Myth and Reality,* Tbilisi, 2008, s. 17.
[3] Totadze, *a.g.e.*, s. 17.
[4] Giorgi Sordia, "Ossetians in Georgia: In the Wake of the 2008 War", *ECMI Working Paper,* Sayı 45, Flensburg, 2009, s. 31-34.
[5] Sordia, a.g.m., ss. 19-35; Totadze, *a.g.e.,* s. 22.
[6] Sordia, a.g.m., ss. 19-21.

Vakanüvis

Elbakidze'dir). Onlar Oset kültürünün yoğun etkisi altında olduklarından ve kendilerini daha çok Oset olarak tanımlamaktadırlar.[7] Bu köyde "Gürcülerin Oset topluluğuna entegrasyonu ve asimilasyonu" yaşanmış ve bu ilginç durum sadece bu bölgede görülmüştür.

SSCB döneminde ise hem Kuzey Osetya, hem de Güney Osetya'dan birçok Oset iş, eğitim ve evlilik gibi çeşitli sebeplerle Gürcistan'ın şehirlerine ve köylerine yerleşmiştir. 1989 yılındaki genel nüfus sayımına göre Osetler Kareli ilçesinin nüfusunun %15'ini, Akhmeta ilçesinin nüfusunun %11'ini, Gori ve Kaspi ilçelerinin nüfuslarının %10'unu ve Lagodekhi ve Borcomi ilçelerinin nüfuslarının %8'ini oluşturmaktaydı ve Tiflis'teki Osetlerin nüfusu ise 33.000 kişiye kadar ulaşmıştır.[8]

Fakat 1980'li yılların sonunda Gürcü milliyetçiliğini savunan Zviad Gamsakhurdia iktidara geldikten sonra Gürcistan hükümeti Gürcü olmayan grupları dışlamaya yönelmiş[9] ve Güney Osetya üzerinde Gürcü-Oset anlaşmazlığı ortaya çıkmıştır. Bu dönemde Güney Osetya'nın dışındaki Oset köylerine de militanlar tarafından baskınlar düzenlemiştir. Gürcistan'daki kaos ve Osetler üzerindeki yoğun baskılardan dolayı Gürcistan içindeki Osetlerin sayısı Rusya, özellikle Kuzey Osetya'ya göçten dolayı önemli derecede azalmıştır. [10] Gamsakhurdia döneminden sonra ise Gürcistan içindeki ekonomik sıkıntılar ve siyasal kargaşalar da ülke içindeki Oset nüfusunun azalmasını hızlandırmış olup ve 2002 yılındaki genel nüfus sayımına göre Güney Osetya haricinde Gürcistan içinde yaşayan Osetlerin sayısı 38.028 kişiydi.[11] Bu nüfus 2002 yılından sonra da azalmaya devam etmekte olup 2014 yılındaki nüfus sayımına göre yarısından daha az olan 14.385 kişiye kadar düşmüştür.[12]

---

[7] Sordia, a.g.m., s. 10.
[8] Totadze, *a.g.e.*, s. 22.
[9] Ronald Grigor Suny, "Elite Transformation in Late-Soviet and Post-Soviet Transcaucasia, or What Happens When the Ruling Class Can't Rule?", *Patterns in Post-Soviet Leadership,* Der. T. J. Colton ve diğ. London, 1995, s. 154.
[10] Sordia, a.g.m., s. 13.
[11] Sordia, a.g.m., s. 7.
[12] Maxim Edwards, "Ossetians in Georgia, with their Backs to the Mountains", *Opendemocracy.net,* https://www.opendemocracy.net/od-russia/maxim-edwards/ossetians-in-georgia-with-their-backs-to-mountains [30. 08. 2016.]

Vakanüvis

Günümüzde Kakheti ve Şida-Kartli'deki Oset Köyleri

2002 yılındaki genel nüfus sayımı Şida-Kartli Bölgesi'ne bağlı Gori, Kaspi ve Kareli ilçelerindeki toplam 59 köyde Osetlerin yaşadığını belirtmektedir.[13] Kakheti Bölgesinde ise 37 köyde Osetlerin yaşadığı belirtilmektedir.[14] Elbette kırsal kesimin dışında Gori, Kaspi, Tiflis ve Rustavi gibi şehirler ve ilçe merkezlerinde de birçok Osetler yaşamaktadırlar.

European Center of Minority Issues'un (ECMI) araştırmalarına göre günümüzde Osetlerin köy nüfusunun %60'ından fazlasını oluşturduğu köyler şunlardır:

Şida-Kartli: Tsitelubani, Kvemo Shavshvebi, Natsreti, Didi Khurvaleti (Gori ilçesi), Zadiantkari, Gamdlistskaro, Nigoza, Zemo Rene, Kvemo Rene, Goraka, Khviti, Vake, Karapila, Tvaurebi, Pantiani (Kaspi ilçesi), Kintsvisi ve Elbakiani (Kareli ilçesi).[15]

Kakheti: Jugaani (Telavi ilçesi), Argokhi, Piçkhovani ve Koreti (Akhmeta ilçesi), Kitaani (Gurjaani ilçesi), Areşperani, Zemo Bolkvi, Pona, Dona, Kvemo Kheçili ve Zemo Kheçili (Lagodekhi ilçesi) ve Tsitsikaantseri (Kvareli ilçesi).[16]

Genellikle Şida-Kartli ve Kakheti Bölgelerinde yer alan nispeten büyük Oset köylerindeki Oset nüfusu ortalama 200-250 kişiyken, diğer Oset köylerindeki Oset nüfusu ise genel olarak 50-150 kişi civarındadır.[17]

Fakat hem Şida-Kartli hem de Kakheti'de şehirler ve yurtdışına göçten dolayı tamamen dağılmış ya da ona benzer durumdaki birçok Oset köyleri mevcuttur. Mesela 2014 yılında Kaspi ilçesi'ne bağlı Sakadagiano köyünde köydekilerin çoğu genel olarak Kaspi, Mtskheta ve Tiflis gibi şehirlerde çalışmakta ve köye sadece yazın tatili geçirmek için gelmektedirler.[18]

[13] Sordia, a.g.m., s. 7.
[14] Sordia, a.g.m., s. 8.
[15] Sordia, a.g.m., s. 7.
[16] Sordia, a.g.m., s. 8.
[17] Sordia, a.g.m., s. 8.
[18] Yazarın Tamaz ile mülakatı, Sakadagiano köyü, Kaspi, 5 Ağustos 2014.

Vakanüvis

Ayrıca Gürcüler ve Svanlar gibi başka etnik gruplar da birçok Oset köylerinde yaşamakta ve birçok karma evlilik örneklerine rastlanmaktadır. Bir de özellikle 1980'lı yıllarda doğal afetler sebebinden dolayı Svaneti ve Acaristan'dan insanlar Şida-Kartli ve Kakheti'deki Oset köylerine yerleşmeye başlamıştır.[19] Sakadagiano köyüne bakarsak, 1980'li yıllarda ağırlıklı olarak Svanlardan oluşan göçmenler bu köye Gürcistan hükümeti tarafından yerleştirilmiştir. Gori ilçesi'ne bağlı Tsitelubani köyüne ise birkaç Ahıskalı aile ve Acaristanlı göçmenler hükümet tarafından yerleştirilmiştir. Üstelik Abhazya ve Güney Osetya'dan kaçan mülteciler de Şida-Kartli'ye yerleştirilmektedir. Benzer durum Kakheti'de de mevcuttur. Mesela Akhmeta İlçesi'ne bağlı Piçkhovani köyünde 11 tane ev Osetlerden Acaristanlı göçmenler için satın alınmış ve Argokha köyünde ise 16 tane ev Svanlar için satın alınmıştır.[20] 2016 yılında Areşperani köyünü ziyaret ettiğimde de yerli Gürcü ailelerinden başka bu köye yerleşen birçok Acaristanlılar ve Svanlarla rastladım. Böylece Şida-Kartli ve Kakheti'deki Oset köylerinin günümüzdeki demografik yapısı önemli derecede değişmiş ve daha da karmaşık olmaktadır.

Günümüzde Gürcistan'daki Oset Toplulukları

Genel olarak Gürcistan'daki Osetler Gürcüler gibi Ortodoks kilisesi'ne mensuptur ve kültür konusunda da birçok noktada Gürcülerle benzerlik bulunmaktadır. Bu yüzden görünüşte Gürcüler ve Osetleri ayırt etmek oldukça zordur ve bu iki arasındaki büyük farkının sadece dil olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumdan dolayı Osetlerin Gürcü toplumuna entegrasyon seviyesi diğer etnik gruplara göre oldukça yüksektir ve kültürel açıdan asimile olanlar da görülmektedir.[21]

Şida-Kartli'deki Osetlere bakarsak, onlar kendilerini Oset olarak tanımlarken Gürcü toplumuna oldukça yüksek derecede entegre edilmiş ve bazı durumlarda Osetlerin kültürel ve etnik özelliklerini kaybetmiştir. Osetçe bilme seviyesi konusunda bu bölgede yaşlılar kendi anadili olan Osetçeyi iyi bilirken gençlerin çoğu ise Osetçeyi nispeten az bilir ya da hiç bilmez ve günlük hayatta Gürcüceyi

[19] Sordia, a.g.m., s. 9.
[20] Sordia, a.g.m., s. 9.
[21] Sordia, a.g.m.,

Vakanüvis

kullanmaktadırlar.[22] Osetçe ile ilgili bu bölgenin durumunun iyi olmaması normaldır: Şida-Kartli'deki Oset köylerinin çoğunda Osetlerden başka birçok Gürcü aileleri de yaşamakta ve Osetler ve Gürcüler arasındaki karma evlilik örneklerine de sıkça rastlanmaktadır. Böylece bu bölgede Osetler ve Gürcüler arasında çok yakın ilişkiler vardır. Böyle bir şart altında genellikle Gürcüce ortak dil olarak kullanılır ve Osetçe ise geri planda kalır. Bir de bu bölgedeki Osetlere yönelik özel politikalar SSCB döneminden beri uygulanmamakta ve Osetçe dersleri de günümüze kadar açılmamıştır. Şida-Kartli'deki okullarda genellikle sadece Gürcücede ders anlatılmaktadır. Gerçekten de bu bölgede yer alan Nigoza ve Sakadagiano köylerini 2014 ve 2016 yıllarında ziyaret ettiğimde 40 yaş üstü olanlar Osetçeyi yüksek seviyede bilirken gençler ise nispeten az Osetçe biliyorlardı. Hatta Osetçeyi bilmeyenlere de rastladım.

Şida-Kartli'deki Osetlerin soyadlarına baktığımızda onların hemen hemen hepsinin soyadları Gürcülerin soyadları gibi (Gürcülerin soyadlarının çoğu -shvili/-dze/-uri ile biter) kaydedilmektedir. "-ov/-ova/-tı" ile biten soyadlarını koruyanlar ise oldukça azdır ve onların çoğu Sovyet döneminde yerleşmiştir. Bu tür Gürcüleştirme politikası Sovyet döneminde daha barışçıl ve yumuşakken, Gamusakhurdia döneminden sonra ise sıkı hale gelmiştir. Onun döneminde Osetlerin soyadlarını Gürcülerinki gibi kaydettirmek için daha zorlayıcı yöntemler uygulanmıştır.[23]

Ayrıca Şida-Kartli'deki birçok Oset köyleri nispeten Tiflis'e yakın olduğundan dolayı birçok insanlar iş ya da eğitim için Tiflis'e giderler. Büyük şehirde resmi ve daha hâkim olan Gürcü dilinin iletişim için tercih edilmesi doğaldır ve bu bölgede halk üzerindeki Osetçenin etkisi azalmaktadır.

Kakheti'nin birçok Oset köylerinde de Şida-Kartli'deki Oset köyleriyle benzer durum gözlemlenmekte ve oradaki Osetlerin Gürcü toplumuna asimilasyonu da yavaş yavaş ilerlemektedir. [24]

[22] Sordia, a.g.m.,
[23] Sordia, a.g.m.,
[24] Sordia, a.g.m.,

Vakanüvis

Diğer yandan, Lagodekhi'deki Oset köylerinde ise Osetçe, Oset kültürü ve Oset kimliği çok iyi şekilde korunmaktadır. Bu durum özellikle Areşperani, Zemo Bolkvi (Osetçe: Vallag Çısan), Pona, Dona, Kvemo Kheçili (Osetçe: Dallag Kheçıl) ve Zemo Kheçili (Osetçe: Vallag Kheçıl) köylerinde belirgin şekilde görülmektedir (bu köylerin hepsinde nüfusun %80'inden daha fazlası Osettir). Bu köylerde hem yaşlılar hem de gençler arasında Osetçe iletişim dili olarak kullanmakta ve iyi bilmektedir. Bu köylerdeki Osetlerin soyadlarının çoğu "-ov/-ova/-tı" ile biter ve özellikle Areşperani ve Pona köylerinde kendi soyadlarının Gürcülerinki gibi kaydedildiği Osetler yoktur.

Bu durumun sebeplerinden biri Sovyet döneminden beri Areşperani ve Pona'daki okullarda Oset dilinin öğretilmesidir. Oset dili bu iki köyde devlet okullarında bütün sınıflar için zorunlu ders olarak haftada 2 saat öğretilmektedir.[25] Ayrıca bu okullar Saakaşvili dönemine kadar Oset-Rus okulu olduğundan dolayı dersler Gürcücenin yerine Rusça ve Osetçede anlatılırdı. Bu yüzden özellikle yaşlılar arasında Gürcüceyi anlayıp konuşabildiği halde iyi yazamayanlar çoktur. Bir de bu köylerde Gürcistan'ın yerine Kuzey ya da Güney Osetya'da üniversiteyi bitirenlerin sayısı da çoktur.[26] Böylece eğitim konusunda bu köylerin Güney / Kuzey Osetya ile yakın ilişkileri mevcuttur ve bu yüzden Oset kültürü ve kimliği bu köylerde nispeten iyi şekilde korunmaktadır.

Bu köylerin şehirlerden uzak olması ve Lagodekhi'deki Osetlerin yaşadığı alanın geniş olması da oradaki Osetlerin asimilasyondan korunmasına katkı sağlamıştır. Areşperani, Zemo-Bolkvi (Vallag Çısan), Pona, Dona, Kvemo Kheçili (Dallag Kheçıl) ve Zemo Kheçili (Vallag Kheçıl) köyleri Tiflis gibi büyük şehirlerden uzaktır ve Lagodekhi merkezine de yakın değildir. Bu köylere ulaşmak için yöntemler de kısıtlıdır. Bir de bu köyler mesafe açısından birbirlerine yakındır ve köyler arasındaki iletişim de yoğundur. Böylece bu köylerin zor ulaşılabilirlik ve izole edilmiş konumundan başka bu bölge içinde Osetçeyi kullanma fırsatının başka bölgelere göre daha bol olması Oset kültürü ve kimliğinin korunmasına destek sağlamıştır.

[25] Yazarın Luiza ile mülakatı, Areşperani köyü, 3 Kasım 2016.
[26] Yazarın Eliko ile mülakatı, Areşperani köyü, 3 Kasım 2016.

Vakanüvis

Ayrıca bu bölgenin Gürcistan'daki Osetler için "kültürel başkent" olarak görülmesi[27] de oldukça önemlidir. Areşperani köyünde her Ekim ayında Osetlerin milli şairi Kosta Khetagurov'un (Khetagkatı) doğum gününü kutlamak için büyük çaplı şenlik düzenlenir ve bu şenliğe Gürcistan'ın dört bir yanından Osetler katılırlar. Areşperani'de Kosta'nın büyük bir heykeli de var. Bu durumdan dolayı bu bölgede Osetlerin kültürel ortamı nispeten rahattır ve onların kimliği nispeten yüksek seviyede korunmaktadır.

Fakat Lagodekhi'deki Oset köylerinde de bu koşullara rağmen bu köylerin nüfusu şehirler ve yurtdışına göçten dolayı hızla azalmakta ve yakın gelecekte özel tedbirlerin alınmadığı takdirde Gürcistan'daki Oset nüfusunun çoğunluğu Osetçeyi unutup asimile olma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır.

Sonraki bölümlerde Şida-Kartli ve Kakheti'deki Osetlerin kimliğinin kültürel boyutu, Gürcülerle ilişkiler ve Kuzey / Güney Osetya ile ilişkilerini nasıl değerlendirdiklerini ve nasıl kimliği oluşturduklarını inceleyeceğiz.

Gürcistan'daki Osetlerin Kimliğinde Kültürel Boyutu ve Gürcülerle İlişkileri

Diaspora çalışmaları ile bilinen ve diaspora kimliği hakkında yazıları ile tanınan Rogers Brubaker diaspora kimliği hakkında basitleştirilmiş 3 şartı önermiştir. Ona göre, bir toplumun diaspora olarak tanımlanması için coğrafik olarak en az iki ülkeye dağılarak yaşaması, "Anayurtları" ile kültürel birlikteliğin olması ve asimilasyondan kendini korumak için "konuk eden" topluluklar arasındaki sınırı sürdürmeye çalışması gerekir.[28]

Brubaker bundan başka, Doğu Avrupa ve eski SSCB ülkelerindeki ulus-devlet inşasında diaspora-"anayurt"-"konuk eden ülke" arasındaki güç ilişkileri ve mekanizmayı açıklamaktadır. Ona göre ulus-devlet inşası aşamasındaki "konuk eden ülke" yurtiçindeki diaspora topluluklara baskı uygular. Bu sırada "anayurt" -"konuk eden ülke"

[27]bkz: Boris Kaloyev, *Osetinı Vostoçnoy Osetii i Rayonov Gruzii* [Doğu Osetya ve Gürcistan'ın Rayonlarında Osetler], Vladikavkaz, 2012, s. 101-102.

[28] Rogers Brubaker, "The 'Diaspora' Diaspora", *Ethnic and Racial Studies,* Cilt. 28, Sayı. 1, New York, 2005, s. 5-7.

ilişkileri kötüleşir ve "anayurt" diasporaya yardım eder.[29] Fakat burada önce "konuk eden ülke" ve ondan yeni ayrılmaya çalışan "anayurt" arasındaki gerginlik ortaya çıkmış ve bu durum "konuk eden ülke"-diaspora ilişkilerini etkilemiştir. Bu yüzden bu makalede böyle bir ortamda Gürcistan'daki Osetlerin Gürcistan içinde nasıl kimlik yapısını geliştirdiğine odaklanacağım.

2016 yılının Ekim ayından Kasım ayına kadar Kaspi'ye bağlı Nigoza köyü ve Lagodekhi'ye bağlı Areşperani köyünde toplam 19 kişi ile yapılan çalışmalara göre, her iki köyde Gürcüce kendi aralarında yaygın şekilde kullanılırken, özellikle Areşperani'de Osetçe'nin kullanım oranı oldukça yüksektir. Nigoza köyünde de ağırlıklı olarak yaşlılar arasında Osetçe de yaygın şekilde kullanılmaktadır. Gürcü devlet kanalının sunduğu "Moambe"nin Osetçe haber programı hem Şida-Kartli hem de Kakheti'deki Osetler tarafından yaygın şekilde izlenmektedir. Fakat diğer yandan Areşperani'de ise Osetçe "Moambe" programından başka basılı Osetçe yayınları da takip edenler (mülakatta bulunduğum 9 kişi arasından 4 kişi) de bulunmaktadır. Lagodekhi'deki Osetlerin bu durumu SSCB döneminden beri oradaki Osetlere uygulanan özel politikadan dolayı onların kültürel imkânlarının nispeten daha fazla olduğunu ve onların kendi kimliğini daha sağlam şekilde koruduğunu göstermektedir. Ama hem Areşperani'deki hem de Nigoza'daki Osetler kendilerini "azınlık" olarak açıkça tanımlamaktadır. İlerleyen asimilasyon sürecine karşı onlar arasında tedirginlik mevcuttur. Bu asimilasyonu engellemek için onlar televizyonlardaki içerik ve süre açısından yetersiz olan Osetçe yayınların ve programlarının geliştirilmesini ve zenginleştirilmesini istemektedirler.

Mesela bu konu hakkında Areşperani'de yaşayan Albert şöyle ifade ediyor:[30]

> "Gürcistan'daki Osetlerin kültürel asimilasyonu er ya da geç muhakkak olacaktır ve artık çaremiz kalmadı maalesef. Ama yine de Osetçe programları ve yayınlarının daha da zenginleştirilmesini şiddetle istiyorum ve Osetçe eğitimi daha

[29] Brubaker, *Nationalism Reframed: Nationhood and National Question in the New Europe*, Cambridge, 1996, s. 63.
[30] Yazarın Albert ile mülakatı, Areşperani köyü, 4 Kasım 2016.

Vakanüvis

> güçlensin. Yoksa bizim aramızda Oset dili ve kültürü tamamen unutulacak ve Gürcüler arasında kaybolacağız."

Ayrıca Areşperani'de öğretmen olan Lali de şöyle anlatmaktadır:[31]

> "Elbette Osetlerin Kültürel Asimilasyon şu an da ilerliyor. Burada Gürcüler ve Osetler uzun zamandır yakın ilişkiler içinde yaşıyorlar ve yoğun etkileşim içindedirler. Artık yapacağımız bir şey yok… SSCB dağıldıktan sonra Oset kültürü hakkında yeterince bilgi edinemez olduk. Günümüzde okulda Osetçe dersi var ve Moambe Osetçe yayınları var, ama bizim için yeterli değil."

Bununla ilgili olarak SSCB'nin Osetlere yönelik politikalarını Lali ile birlikte Areşperani'de öğretmenlik yapan Mzia SSCB dönemine göre Osetlerin kültürel durumunun daha da kötüleştiğini anlatmaktadır:[32]

> "Osetler SSCB döneminde Gürcistan'da daha güzel yaşıyordu… Birinci olarak Osetler kendi anadilinde eğitim görürlerdi. Osetçe gazeteleri ve dergilerini alıp okurlardı. Kütüphanelerde Osetçe kitapları vardı. Lisans ve Lisansüstü eğitimini kendi anadilinde görebilirlerdi. Devlet dairelerinde çalışabilirdi. Günümüzde ise tek bir Osetçe öğretmenle buluşma fırsatı bile nadirdir."

Osetler ve Gürcüler uzun zamandır etkileşim içinde olduğundan dolayı kültür ve tarih konusunda iki millet arasında birçok ortak noktalar mevcuttur ve Osetleri Gürcülerden ayıran tek keskin özellik dildir denebilir. Bu durumda Osetler için söz konusu asimilasyon tehlikesidir ve Gürcistan içinde anadili bilmeyen Osetler arttıkça bu halk asimilasyona karşı çaresizdir. Osetlerin Oset olarak ayakta durabilmesi için gereken Osetçeye yönelik politikaları SSCB döneminde daha kapsamlı ve sağlamken günümüzde ise yetersizdir. Asimilasyondan korunmak için Osetçe yayınlarının genişletilmesi başta olmak üzere kültürel haklarının daha genişletilmesi istenmektedir. Böylece Gürcistan'daki Osetler kültürel asimilasyonu tehdit olarak görürken onlar arasında bu sürece karşı çaresizlik görülmektedir.

[31] Yazarın Lali ile mülakatı, Areşperani köyü, 3 Kasım 2016.
[32] Yazarın Mzia ile mülakatı, Areşperani köyü, 4 Kasım 2016.

Vakanüvis

Burada Gürcistan'daki Osetlerin kendilerini "azınlık" olarak tanımlayarak kendi kültürel haklarının en azından SSCB dönemindeki kadar genişletilmesini istedikleri rahatça anlaşılmaktadır. Bu duygu Gürcü okulunda eğitim gören Osetler arasında bile paylaşılmakta ve Osetçe yayınların geliştirilmesinin kendi anadilini öğrenmeye imkân sağlayacağını söylemektedirler.[33]

Diğer yandan, Osetleri asimilasyondan korumak için okuldaki eğitim ve yayınların yanı sıra aile içi eğitimin önemini savunanlar da var: [34]

> "Osetçenin okulda öğretilmesini elbette istiyoruz. Ama sonuçta Oset kültürü, dili ve gelenekleri küçükken anne-babanın yanında öğrenilir ve anne-baba öğretmediği takdirde asimilasyon olur. Bu yüzden Oset kimliği ve kültürünün gelecek nesle aktarılmasında ailenin sorumluluğu oldukça büyüktür. Biz de şu an bildiğimiz dil, adet ve kültürü anne-babamızdan öğrendik."

Yani onlar için okullarda Osetçenin öğretilmesi elbette istenen bir şeydir. Ama daha önemli olan bireyin Osetçe ve Oset kültürünü okuldan önce aile ve kendi toplumu içinde öğrenip onu kullanmasıdır. Gerçekten de Kaspi dâhil Şida-Kartli bölgesinde Osetlere yönelik özel politika yoktur ve okullarda Osetçe dersi de verilmemektedir. Ona rağmen bu bölgede Oset dili, kültürü, gelenekleri ve kimliği ağırlıklı olarak yaşlılar arasında korunmakta ve aile vasıtasıyla Oset kimliği aktarılmaktadır. Şida-Kartli gibi bölgelerdeki Osetler de kendisini "kültürel azınlık" olarak tanımlayarak kültürel haklarının genişletilmesini istemektedir. Ama bu toplulukta devlete bağlılık Lagodekhi'dekilere göre daha azdır. Bunun sebebi kültür ve kimlik koruma çalışmalarının devlet eliyle yapılmıyor olmasıdır.

Osetler-Gürcü topluluğu / Gürcistan ilişkilerine bakarsak, günümüzde Gürcistan içindeki Oset ve Gürcü toplulukları arasında ılımlı ilişkiler mevcuttur. Mesela farklı milletler arasındaki karma evlilik hakkında Gürcistan'daki Osetler genellikle ılımlı bakmaktadır. Gerçekten de genel olarak Osetler ve Gürcüler arasında aynı kültür ve

[33] Yazarın Maya ile mülakatı, Areşperani köyü, 4 Kasım 2016.
[34] Yazarın İrakli, Robert, Taymuraz, Nodar, Levan ve Timur ile sohbeti, Nigoza köyü, 17 Kasım 2016.

adetler mevcut olduğu için Gürcistan'daki Osetler ve Gürcüler birbirleriyle yakın ilişkiler sürdürmekte ve iki grup arasındaki evliliği sakıncalı hissetmemektedir.[35] Ayrıca SSCB döneminde milletler arası dostluğu teşvik etme politikaları uygulandığı için başka milletlerden olan biriyle evlenme çok da olumsuz görülmemektedir. Bu yüzden Osetler ve Gürcüler arasında kültürel sınırların olmadığı görülmektedir.

Gürcistan'daki Osetlerin Gürcistan devleti ile ilişkiler konusunda 1980'lı yılların sonundan 1990'lı yılların başına kadar devam eden Zviad Gamsakhurdia yönetimi hakkında hem Areşperani'deki hem de Nigoza'daki mülakat yaptığımız 19 Osetin hemen hemen hepsi olumsuz değerlendirmede bulunmuştur. Mesela Eliko, Gamsakhurdia dönemi hakkında şunlar söylüyor:[36]

> "Gamsakhurdia dönemi sadece benim için değil, bütün Gürcistan için faciaydı. O, Gürcistan'ın halklarını parçaladı ve sürgün etti. Ayrıca dillerini, adetlerini ve medeniyetlerini yok etmeye çalıştı. Bugün herkes SSCB dönemindeki dostluk, sevgi, barışı ve istikrarı özlüyor. Gamsakhurdia döneminde bunların hepsinin önemi sıfıra düştü ve millet birbirlerine güvenmemeye başladı."

Gamsakhurdia dönemi hakkındaki böyle olumsuz yorum hem Lagodekhi'de hem de Kaspi'de yaygın şekilde paylaşılmakta ve SSCB döneminde mevcut olan "milletlerarası dostluğu"nu özlendiğini göstermektedir.[37] Gürcistan'daki Osetlere göre Gamsakhurdia'nın milliyetçi politikası Oset topluluklardan başka Gürcü toplumu ve eskiden var olan Gürcü-Oset arası etkileşimi üzerinde de kötü etki bırakmıştır.

Buna karşın, Saakaşvili döneminden günümüze kadar devam eden durum hakkında olumsuz yorumlar pek bulunmamaktadır. Mesela Zeynab Khusoytı Maxim Edwards ile Areşperani'de yapılan mülakatta Saakaşvili yönetiminin Kosta Khetagkatı'nın heykelinin tekrar yapılmasına destek vermesi hakkında şunlar söylendi:[38]

[35] Yazarın Yamze ile mülakatı, Areşperani köyü, 3 Kasım 2016.
[36] Yazarın Eliko ile mülakatı, Areşperani köyü, 3 Kasım 2016.
[37] Yazarın Ketevan ve Feliks ile sohbeti, Nigoza köyü, 16 Kasım 2016.
[38] Edwards, a.g.m.

> "Heykelin tekrar yapılmasına müsaade eden Saakaşvili' köyümüze 2 helikopterle geldiğinde şarap ve velibah (Oset milli yemeğidir ve peynir, patates, tereyağı ve hamurdan yapılır) ile karşıladık.".

Zeynab'a göre, Saakaşvili Gürcistan'daki Osetlere sahip çıkmış ve Oset kültürü ve kimliğinin korumaya çalışmıştır. Bu yüzden o, Osetler tarafından büyük bir saygıyla karşılanmıştır.

Bir de Nigoza'da oturan İnga ve Robert, Saakaşvili döneminden devam eden Gürcistan'ın Avrupa Birliği'ne yakınlaşmasını Osetlerin durumunu iyileştirebileceğini belirtmektedirler: [39]

> "SSCB dağıldıktan sonra Osetlere karşı tutum kötüleşti. Ama Saakaşvili iktidara geldikten sonra Gürcistan devletinin bize karşı tutumu iyileşmeye başladı ve günümüzde de normal ve iyi. Şu an bizim Osetçe Moambe programı var ve halkın Osetçede bilgi alma hakkı var. Gürcistan hükümeti bizim kültürümüz için çaba harcıyor. Gürcistan Avrupa yolunu tercih etti ve Osetler dünyanın dikkatini daha çok çekecektir."

Yani Saakaşvili yönetimi Gürcistan'ı "etnik ulus-devlet"ten "sivil ulus-devlet"e dönüştürme esnasında azınlık olan Osetlerin haklarını genişletmeye çalışmıştır. Gürcistan'ın Avrupa'ya entegrasyon esnasında doğal olarak Batı kamuoyu azınlıkların durumuna daha fazla dikkat edecek ve bu durum azınlıkların durumunun daha da iyileştirilmesine yol açacaktır. Böylece Gürcistan'daki Osetler arasında Gürcistan devleti-Oset ilişkileri konusunda umut da görülmektedir.

2008 yılında meydana gelen Güney Osetya krizini Gürcistan'daki Osetler genelikle kötü olay olarak değerlendirirken, doğrudan Saakaşvili yönetimini eleştirmeyen görüşler de mevcuttur. Mesela Areşperani'de öğretmenlik yapan Stella şöyle anlatıyor: [40]

> "Gamsakhurdia'nın iktidardayken yaptıkları şeyler Güney Osetya'nın bugünkü kaosu yarattı. Bu durum 2008 yılındaki savaştan sonra meydana gelmedi ve Gamsakhurdia döneminden beri zaten devam ediyordu."

[39] Yazarın İnga ve Robert ile mülakatı, 16 Kasım 2016.
[40] Yazarın Stella ile mülakatı, Areşperani köyü, 4 Kasım 2016.

Vakanüvis

Stella'ya göre, 2008 yılındaki Güney Osetya Krizi elbette kötü bir olaydır ve birçok insan hayatını kaybetmiştir. Ama bu krizle sadece Saakaşvili yönetimini suçlamak yanlıştır, çünkü bu sorunu Gamsakhurdia'nın milliyetçi politikası yarattı ve alevlendirdi. Böylece Gürcistan devleti ve Oset topluluğu arasındaki ilişkilerin Saakaşvili döneminden sonra olumlu şekilde devam ettiği görülmektedir.

Diğer yandan, Gürcistan'da Gürcüler ve Osetler arasında belli bir mesafe ve "duvar" da mevcuttur. Bazı siyasi konuların tartışması da ayıp görülmektedir. Gürcüler ve Osetler arasında tartışılabilen siyasi konuların başında muhakkak Güney Osetya Meselesi gelir ve bu, kamuoyu arasında gerginlik yaratacak hassas konu durumundadır. Gerçekten de siyaset bilimci Mamuka Areşidze 2011 yılında Gürcistan'ın Abhazya'nın bağımsızlığı tanıma konusunda tartışmayı önerdiğinde Areşidze Gürcistan kamuoyunun şiddetli tepkisine uğramıştır.[41] Bu, Güney Osetya meselesi ve Abhazya sorunu gibi siyasal konular üzerindeki toplumsal baskının büyük olduğunu göstermiştir.

Bu tür toplumsal baskılar Areşperani köy okulunda öğretmen olan Luiza ve Roza ile yaptığım mülakat esnasında da hissedildi. Osetlerin kültürel durumu ve Gürcülerle ilişkileri hakkındaki soruları sorduğumda daha çok Gürcüleri kızdırmayacak şekilde cevap vermeye çalışmış ve özellikle Osetçe Moambe hakkında şikâyetler de olduğu halde bu konu hakkında hep olumlu şekilde cevap vermiştir. Ayrıca köy halkının büyük bir kısmı da de bazı sorulara cevap vermekten çekinmiş ya da sorulara alakasız cevaplar vermiştir. Böylece Osetlerin Gürcülere karşı nispeten çekingen davrandıkları ve toplumsal baskıdan korktukları görülmektedir.

Üstelik hem Nigoza'da hem de Areşperani'de mülakat yaptığım 19 Osetin hepsi köydeki Gürcülerin de Osetlere karşı belli bir mesafe koyduğunu söylemiştir. Onlara göre köydeki Gürcüler Osetlere dair bilgileri aileden ve ağırlıklı olarak Medya'dan bilgi edinirler. Onlar genellikle Osetlerin tarihi, kültürü ve adetleri ile ilgili sorular sorarlar ve siyasi konuları konuşmaktan çekinirler. Ayrıca soru sorduğum kişilerin

[41] "Paata Zakareishvili: Georgia should Meet Abkhazia Halfway", *Vestnik Kavkaza,* http://vestnikkavkaza.net/amp/17011 [19. 08. 2011].

çoğu Gürcistan'daki Osetçe televizyon kanalları ve programların geliştirilirse de Güney Osetya sorunu gibi siyasal konularının bunlarda yer almaması gerektiğini vurguladı.

Osetlerin "anayurdu" olarak algılanan Güney Osetya ve Gürcistan arasındaki gerginlikten dolayı bu konu üzerinde toplumsal baskı mevcuttur. Bu yüzden genel olarak Gürcistan içindeki Osetler arasında "Gürcüler ve Osetler arasındaki ortak noktası" ve "Gürcü-Oset birlikteliği"ni vurgulamaya yönelik bir eğilim mevcuttur. Çünkü Gürcistan'daki Osetler Gürcistan'da kalmaya devam etmek için Gürcü toplumuna kendilerini kabul ettirmek zorundadırlar. Gerçekten de Nigoza'da yaşayan Robert, Ketevan, Levan ve Zurab Gürcülerin Osetler hakkında neler öğrenmeleri gerektiğine dair soruya şöyle cevap verdi:[42]

> "Gürcülerin Oset kültürü ve geleneklerini öğrenmesini istiyoruz. Onlar daha önce Gürcüler ve Osetlerin nasıl birlikte dostane şekilde yaşadığını ve Gürcistan ve Gürcü halkların gelişmesinde Osetlerin de büyük katkısının olduğunu öğrensinler."

Areşperani'de öğretmenlik yapan Mzia da bu soruyu benzer şekilde cevaplamıştır:[43]

> "Gürcüler ve Osetler her zaman dost olarak yaşamışlardır. Herhangi 2 millet arasında bizim aramızda olduğu kadar evlilik olmamıştır. Osetler her zaman Gürcülerle beraber Gürcistan'ı düşmanlardan korumuşlardır. Dolayısıyla Osetler de Gürcülere karşı düşmanlık yapmamıştır. Gürcülerin bunları öğrenmelerini isterim."

Onlara göre, günümüzde mevcut olan Gürcü-Oset anlaşmazlığı yeni oluşturulmuş bir şeydir. Osetler aslında Gürcülerin dostu ve ortağıdır. Hatta Gürcülerin kendi varlığını sürdürebilmesini ve kendisini geliştirebilmesini Osetlere de borçludur. Bu yüzden Osetler ve Gürcüler her zaman beraberdirler ve Osetlerin Gürcistan'da yaşamaya devam etme isteği meşrudur.

[42] Yazarın Robert, Ketevan, Zurab ve Levan ile sohbeti, Nigoza köyü, 17 Kasım 2016
[43] Yazarın Mzia ile mülakatı, Areşperani köyü, 4 Kasım 2016.

Vakanüvis

Üstelik Gürcistan'daki birçok Oset, Osetlerin en önemli yazarlarından Kosta Hetagkatı'nın anma günü olan Kostaoba'yı da Gürcü-Oset dostluğu ve birlikteliğini pekiştirmek için büyük fırsat olarak değerlendirmektedir. Mesela Nigoza'da yaşayan Zurab, Ketevan ve Feliks Kostaoba'yı böyle yorumladı:[44]

> "Kosta Hetagkatı'nın sayısız Gürcü dostları vardı ve birçok Gürcü Kosta'ya güvenirdi. Bunun için Gürcistan'da Kostaoba'nın kutlanması olumlu bir adımdır ve gerekli bir şeydir. Kostaoba Gürcüler ve Osetler arasındaki birlikteliğin göstergesidir ve herkes onun kim olduğunu öğrenmelidir."

Benzer bir yorum Areşperani köyünde de duyuldu[45] ve onlara göre Kostaoba, hayatta birçok Gürcü dostlarının olduğu Kosta Hetagkatı'nın hayatını hatırlayarak kamuoyuna Oset-Gürcü birlikteliğini ve Osetlerin asla Gürcülerin düşmanı olmadığını göstermek için büyük fırsattır. Bu bağlamda Kostaoba, Osetlerin Gürcistan'da yaşama haklarının olduğunun kanıtıdır. Böylece Gürcistan'daki Osetler kendi "anayurdu" ve "konuk eden ülke" arasındaki gerginliğin olduğu bir durumda "Gürcü-Oset birlikteliği"ni vurgulayarak Gürcistan'da hayatı sürdürmenin meşruiyetini savunmaya çalışmaktadırlar.

Diğer yandan, Gürcüler-Osetler arasındaki farkları vurgulama ve kültürel sınırı çizme eğilimi de Oset toplumunun bir kısmında görülmektedir. Anadil eğitimi istemenin yanında kültür ve kimliği koruma açısından kendi milletinden olan biriyle evlenmenin daha uygun olduğunu savunan Osetler dae mevcuttur. Mesela Areşperani'de öğretmenlik yapan Eliko şöyle anlatmaktadır:[46]

> "Benim eşim Gürcü'dür. Benim için eşimin hangi milletten olduğu önemli değildir. Önemli olan eşimin merhametli olması ve aramızdaki aşktır. Ama kültürel asimilasyon devam ettiği sürece eşim kendi milletimden olsaydı daha mı uygun olurdu acaba diye düşünmekten kendimi alamıyorum."

Yani milletler arasındaki karma evlilikler arttıkça Oset dili, kültürü ve geleneklerini bilmeyenlerin sayısı artmış ve bu artış asimilasyonun

[44] Yazarın Zurab ve İnga ile sohbeti, Nigoza köyü, 17 Kasım 2016
[45] Yazarın Yamze ve Lali ile mülakatı, Areşperani köyü, 3 Kasım 2016.
[46] Yazarın Eliko ile mülakatı, Areşperani köyü, 3 Kasım 2016.

Vakanüvis

hızlanmasına sebep olmuştur. Asimilasyondan kendilerini korumak ve kültürel sınırlarını sürdürmek isteyen Osetler için kendi milletinden olanlarla evlenmek önemlidir.

Ayrıca özellikle Lagodekhi'deki Osetler arasında Kostaoba'nin işlevinin Gürcü-Oset arasındaki farkı başkalarına tanıtarak kültürel sınırı sürdürmek olduğunu düşünenler de mevcuttur. Mesela Areşperani'de yaşayan Eliko, Stella ve Albert Kostaoba'yı şöyle değerlendirdi:[47]

> "Kostaoba Gürcü-Oset ilişkilerini pekiştirmek açısından önemlidir. Ama aynı zamanda Kostaoba'ya katıldıkça bizim anadilimiz, kültürümüz ve geleneklerimizin henüz unutulmadığı için gurur duyuyoruz. Kostaoba Kosta'nın Osetçe eserlerinin Oset halkı için oldukça önemli rol oynadığını ve onları okumaları gerektiğini hatırlatır. Bu, Gürcü-Oset karma aileleri için kendi kültürünü unutturmamak adına önemlidir. Burada Gürcüler bizim anadilimizi de öğrensinler ve bizim kültürümüz ile Gürcü kültürü arasında farkların olduğunu öğrensinler."

Yani Kostaoba, Oset-Gürcü kültürel sınırını sürdürmek için ve Oset kültürünü tanıtarak Oset-Gürcü arasındaki kültürel farkları vurgulamak için önemlidir. Böylece Gürcistan içindeki Osetler Gürcü-Oset dostluğu ve birlikteliğini vurgulayarak Gürcistan'da kalma meşruiyetini savunurlar. Diğer yandan Osetler arasında Brubaker'in önerdiği "kültürel sınırları sürdürme"ye yönelik tutum var ve Gürcü-Oset halkları arasındaki belli bir mesafe devam etmektedir.

Gürcistan'daki Osetler ve Kuzey-Güney Osetya

Hem Areşperani'de hem Nigoza'da mülakat yaptığım 19 Osetin hepsi Gürcistan'ı anavatanı olarak ifade etmiştir. Ama 19 kişiden Nigoza'da mülakat yaptığım 10 kişiden 7'si, Areşperani'de ise 9 kişiden 4'ü Kuzey-Güney Osetya'yı "kendi kültürünün anayurdu ve kendi tarihinin parçası", "ecdatlarının vatanı" ve "kendi akrabaları / soydaşlarının yaşadığı yer" olarak nitelendirmişlerdir. Ayrıca Areşperani'de mülakat yaptığım esnada Albert Kuzey-Güney Osetya'nın "ikinci anavatan" olarak açıkça tanımladı. Gürcistan'daki

[47] Yazarın Eliko, Stella ve Albertile mülakatı, Areşperani köyü, 3 Kasım 2016.

birçok Osetlere göre de Kuzey-Güney Osetya "anavatan"ın ta kendisi olmasa da ona yakın konuma sahiptir. Ayrıca aile/akrabaların Gürcistan'da olması ve vize sıkıntısı gibi sebeplerle Gürcistan'daki Osetlerin Kuzey Osetya'ya yerleşme niyeti genellikle yokken Kuzey Osetya ve Gürcistan'daki Osetler arasında akraba ziyaretleri SSCB döneminden beri sıkça yapılmaktadır (Gürcistan Rusya vatandaşlarına karşı vizeyi kaldırırken Rusya ise Gürcistan vatandaşlarına vizenin verilmesi için ağır şartları koymuştur.[48] Gürcistan'dan Rusya'ya gidişten daha çok Kuzey Osetya'dan Gürcistan'a ziyaret daha fazladır). Böylece Gürcistan'daki Osetler ve Kuzey-Güney Osetya arasında güçlü ilişkiler halen mevcuttur.

Lagodekhi'deki Osetler arasında bu eğilim daha belirgindir. SSCB döneminde Lagodekhi'deki Osetlere uygulanan özel politika Areşperani köyündeki Osetlerin Kuzey-Güney Osetya ile ilişkilerine yansıtılmaktadır. Mülakat yaptığım 9 kişiden SSCB döneminde bu köylerde eğitim gören 7 kişi bu dönemde Kuzey ya da Güney Osetya'da Osetçe radyo programlarını dergilerini ve gazetelerini takip ettiklerini söylediler. Onlara göre bu gazeteler ve dergiler abonelere posta yoluyla gönderilirdi.[49] Ayrıca bu bölgede Lisans ve Lisansüstü eğitimini Güney / Kuzey Osetya'da görmüş olanların sayısı da çoktur. Bu yüzden Lagodekhi'deki Osetlerin Kuzey / Güney Osetya ile ilişkileri Kaspi'de yaşayanlarınkine göre daha güçlüdür.

Güney Osetya meselesi, başka deyişle Kuzey Osetya'yı hükmeden ve Güney Osetya'nın "patronu" olan Rusya ile Gürcistan arasındaki ilişkiler konusuna baktığımızda, Gürcistan'daki Osetler genellikle Rusya ve Güney Osetya hükümetinin yanında yer almamaktadır.[50] Ama diğer yandan onlar arasında Gürcistan ve Rusya, özellikle Kuzey-Güney Osetya arasında vizesiz rahat gidiş-gelişin sağlanması için Rusya-Gürcistan ilişkilerinin toparlanması ve gelişmesini isteme görüşü hâkimdir ve gerçekten de mülakat yaptığımız 19 kişiden 17'si Gürcü-Rus ilişkilerinin iyileşmesi ve gelişmesini istediğini açıkça belirtti.

[48] Yazarın Mzia ile mülakatı, Areşperani köyü, 4 Kasım 2016.
[49] Yazarın Lali ile mülakatı, Areşperani köyü, 3 Kasım 2016.
[50] Sordia, a.g.m., s. 14.

Vakanüvis

Özellikle Areşperani'deki mülakatta Albert kendi fikrini böyle ifade etti:[51]

> "Ben Gürcistan'ın da Rusya-Belarus Gümrük Birliği'ne katılmasını isterim. Rusya-Gürcistan arasında serbest geçiş sağlansın ki bizim milletimiz Gürcistan ve anayurdumuz Kuzey-Güney Osetya arasında rahat gidiş-geliş yapabilsin."

Rusya-Belarus Gümrük Birliği'ne Gürcistan'ın katılıp Rusya'nın alanına yüksek seviyede entegre olmasını savunan Gürcistan'daki Osetler arasında bile az da olsa Rusya ve Gürcistan arasındaki vizesiz rahat geçişin gerçekleşmesini ve Rusya-Gürcistan ilişkilerinin toparlanmasını ve gelişmesini istemektedir. Osetlerin "Anayurdu" olarak algılanan Kuzey-Güney Osetya ve Gürcistan arasında anlaşmazlıktan dolayı Gürcistan'daki Osetlerin söz konusu ülkede yaşamaya devam etmesinin meşruiyetinGürcü toplumuna kabul ettirilmelidir. Dolayısıyla Osetlerin Gürcistan içinde Gürcü toplumunun aleyhine olan Güney Osetya'nın bağımsızlığını desteklemesi oldukça güçtür ve "anavatan-anayurda yönelik tutumu" nispeten ılımlı ve yumuşaktır. Ama birçoğu "anayurt-konuk eden ülke arasındaki rahat geçiş ve iletişim"in gerçekleşmesi ve "anayurt-konuk eden ülke ilişkilerinin toparlanması"nı istemektedir. Böylece Gürcistan'daki Osetler'de belli bir şekilde "anavatan-anayurduna yönelik tutum" mevcuttur.

Sonuç

Aslında Osetlerin Gürcistan'a yerleşmesi Ortaçağ'a kadar dayanmaktayken, Osetlerin büyük ölçekli göçü ise 18. yüzyılda başlamış ve SSCB döneminin sonuna kadar devam etmiştir. Ama 1980'li yılların sonunda Zviad Gamsakhurdia iktidara geldikten sonra diğer etnik gruplara şiddetli baskı uygulanmaya başlamış ve ondan dolayı birçok Oset Kuzey Osetya başta olmak üzere yurtdışına göç etmiştir. Ondan sonra da ekonomik sıkıntı gibi sebeplerden dolayı Osetlerin yurtdışına ve şehirlere göçü devam etmiş ve günümüzde Gürcistan'daki Osetlerin nüfusu sadece yaklaşık 15.000 kişiye kadar düşmüştür.

[51] Yazarın Albert ile mülakatı, Areşperani köyü, 4 Kasım 2016.

Vakanüvis

Osetler genel olarak Gürcü toplumuna yüksek seviyede entegre olmuş ve bazı durumlarda ise asimile olmuştur. Bu durum genel olarak bütün Gürcistan'da ilerlemekte ve özellikle Şida-Kartli Bölgesi'nde belirgin bir şekilde görülmektedir. Diğer yandan, Lagodekhi'deki Oset toplulukları üzerinde SSCB döneminde özel etnik politikalar uygulandığından ve bu topluluklara ulaşım nispeten zor olduğundan oradaki Osetler Gürcistan'ın milliyetçi politikasından daha az etkilenmiş ve onlar arasında Oset dili, kültürü ve kimliği daha sağlam şekilde korunmuştur.

Genel olarak Gürcistan'daki Osetler kendisini azınlık olarak tanımlamakta ve onlar arasında anadil yayınları ve eğitimi gibi kültürel haklarının genişletilmesi ve Kostaoba gibi etkinliklerin vasıtasıyla Gürcüler ve Osetler arasında kültürel sınırları sürdürmeye yönelik eğilim görülmektedir. Ayrıca onların çoğu Kuzey-Güney Osetya'yı "kendi atalarının, milletinin ve kültürünün anayurdu" olarak görmekte ve Gürcistan'dakiler ile Osetya'dakiler arasında akraba ziyaretleri sıkça görüldüğü gibi onların Osetya ile güçlü ilişkileri mevcuttur. Onlar Rusya-Gürcistan arasındaki vizesiz rahat geçişi ve barışçıl Rusya-Gürcistan ilişkilerini istemektedir. Böylece Gürcistan'daki Osetler belli bir şekilde "anavatan-anayurda yönelik tutum"un olumlu yönde değişeceğini düşünmektedir. Bu açıdan bakarsak Gürcistan'daki Osetlerin kimliğin durumu Rogers Brubaker'in savunduğu "diaspora kimliği"ne benzer. Ayrıca bu durum Lagodekhi'deki Osetlerde daha belirgin şekilde görülmektedir.

Diğer yandan "anayurt" olarak algılanan Kuzey-Güney Osetya ile "konuk eden ülke" Gürcistan arasında sorunun olması ve Osetler üzerindeki toplumsal baskı yüzünden Gürcistan'daki Osetler'de "anayurda yönelik tutum" daha yumuşaktır. Onlar Gürcüler ile kültürel sınırını sürdürmeye çalışırken aynı zamanda Gürcistan'da kalma meşruiyetini de kabul ettirmek için "Gürcü-Oset dostluğu ve birlikteliği"ne devamlı olarak atıf yapmaktadırlar.

Sonuç olarak, Gürcistan'daki Osetler'de "diaspora kimliği"ne benzer kimlik yapısı mevcutken Osetya ve Gürcistan arasında sorun olduğu zaman onların kimliği daha çok kültürel boyutta kalmakta ve konuk eden topluma uyumlu bir şekilde hayatlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar.

Vakanüvis

Kaynakça

Brosset, M. F., *Gürcistan Tarihi*, Haz. Erdoğan Merçil, TTK, Ankara 2003.

Brubaker, Rogers, *Nationalism Reframed: Nationhood and National Question in the New Europe*, Cambridge, 1996.

-----, "The 'Diaspora' Diaspora", *Ethnic and Racial Studies,* Cilt. 28, Sayı. 1, New York, 2005, s. 1-19.

Edwards, Maxim, "Ossetians in Georgia, with their Backs to the Mountains", *Opendemocracy.net,* https://www.opendemocracy. net/od-russia/maximedwards/ossetians-in-georgia-with-their-backs-to-mountains [30. 08. 2016.]

Kaloyev, Boris, *Osetinı Vostoçnoy Osetii i Rayonov Gruzii* [Doğu Osetya ve Gürcistan'ın Rayonlarında Osetler]*,* Vladikavkaz, 2012

"Multiethnic Georgia: Ossetians", *Youtube,* https://www.youtube.com/watch?v=QG9zXh3FBHY [22. 04. 2011].

"Paata Zakareishvili: Georgia should Meet Abkhazia Halfway", *Vestnik Kavkaza,* http://vestnikkavkaza.net/amp/17011 [19. 08. 2011].

Sordia, Giorgi, "Ossetians in Georgia: In the Wake of the 2008 War", *ECMI Working Paper,* Sayı 45, Flensburg, 2009.

Suny, Ronald Grigor, "Elite Transformation in Late-Soviet and Post-Soviet Transcaucasia, or What Happens When the Ruling Class Can't Rule?". *Patterns in Post-Soviet Leadership*. T. J. Colton ve diğ. (der.), London, 1995, ss. 141-168.

Totadze, Anzor, *The Ossets in Georgia: Myth and Reality,* Tbilisi, 2008.